

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Sveriges största gulds katt i ny belysning : Timboholmsskatten undersökt
med modern teknik

Gullman, Jan

Fornvännen 90:4, 213-220

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1995_213

Ingår i: samla.raa.se

Sveriges största gulds katt i ny belysning – Timboholmsskatten undersökt med modern teknik

Av Jan Gullman

Gullman, J. 1995. Timboholmsskatten undersökt med modern teknik. (The Timboholm hoard re-investigated). *Fornvännen* 90, Stockholm.

In Timboholm by Skara in the province of Västergötland the greatest prehistoric gold hoard preserved in Scandinavia was found in 1904. Its total weight is 7.084 kg. It is composed of 2 bars and 26 heavy gold spirals clustered together in two irregular chains with 10 respectively 16 rings. The components of the hoard have been weighed individually and analyzed by x-ray fluorescence in order to scrutinize their purity and metrological characteristics. It has been established that all parts of the hoard have gold contents of 23 and 24 carats. Every object has a mass that is related to a pound unit that agrees well with the "silver pound" corresponding to 335.7 grammes. All objects of the hoard can be interpreted as indicating a kind of monetary nature, since the different weights can be recognized from the shapes of the objects.

Jan Gullman, Riksantikvarieämbetet, Box 5405, S-114 84 Stockholm, Sweden.

Timboholmsskatten hittades 1904 under bortschaktning av en liten kulle 3 km öster om Skövde. Fyndet finns beskrivet i *Fornvännen* 1906 (T. J. Arne, 1906). Det hittades liggande på två ställen med omkring 0,6 meters avstånd. Först hittades en av 16 ringar bestående kedja, sedan två guldackor och en av 10 ringar bestående kedja (fig. 1.)

Vid beskrivningen anmärktes särskilt att ändarna på den yttersta spiralringen i kedjan med 4 ringar, i den mindre kedjan, är något urnupna. Vid vägning befanns den lilla kedjan väga 2,363 kg och den stora 2,709 kg. De två guldackorna vägde 1,0225 kg respektive 0,9897 kg. Totalt vägde fyndet 7,084 kg. Bestämningar av guldhalt gjordes även och den lägsta guldhalten i en del uppges vara 0,947 och den högsta 0,980, vilket innebär cirka 23 karat genomgående.

I samband med dokumentation av föremål inför iordningställandet av guldrummet på Statens Historiska Museum kontaktade J.-P. Lamm föreliggande författare för en närmare

undersökning av Timboholmsskatten. Utgångspunkten var att dels genom vägning av enskilda delar söka få fram om någon enhet i viktsystem kunde utronas, dels att göra en kemisk analys av guldet i de olika delarna, med hjälp av modern icke-förstörande fysikalisk-kemisk analysmetodik.

Vägning

Massorna för de olika delarna framgår av tabell 1. Överensstämmelsen med Arnes vägningar är total när det gäller de två tackorna, dvs. 989,7 respektive 1 022,5 gram. Den stora kedjans totalvikt uppges av Arne till 2 709 gram och den lilla till 2 363 gram. De nu funna vikterna var 2 707,6 respektive 2 361,7 gram. Det innebär att skatten nu vägdes till totalt 7 082 gram jämfört med tidigare 7 084 gram.

Som framgår av tabellen är vikterna på de olika delarna alla multipler av cirka 170 gram. De flesta väger mellan 165 och 172 gram. De stora ringarna väger 2 respektive 4 gånger denna enhet. Tackorna väger 6 sådana enheter.

Tabell 1. Sammanställning av vikter i gram och omräkningar till enhetsvikten halvpund, samt översikt av fyndets delar och summor av delarna. Jämför Fig. 1. – Weight of individual components of hoard in grams and half-pounds. Total weight of hoard. Cf. Fig. 1.

Nummer	Vikt 1992-12-10	Antal halva pund	Halvpunds- vikt	Vikt gram år 1992	Vikt gram år 1905	Differens
1	989,68	6	164,95	989,68	989,70	0,02
2	1 022,50	6	170,42	1 022,50	1 022,50	0
3	342,52	2	171,26			
4	676,54	4	169,14			
5	169,48	1	169,48			
6	171,60	1	171,60			
7	170,48	1	170,48			
8	166,90	1	166,90			
9	155,02	1	155,02			
10	170,80	1	170,80			
11	170,00	1	170,00			
12	168,38	1	168,38	2 361,72	2 363	1,28
13	171,51	1	171,51			
14	169,41	1	169,41			
15	168,45	1	168,45			
16	166,38	1	166,38			
17	165,58	1	165,58			
18	172,60	1	172,60			
19	169,02	1	169,02			
20	171,30	1	171,30			
21	160,85	1	160,85			
22	173,38	1	173,38			
23	171,32	1	171,32			
24	171,66	1	171,66			
25	169,10	1	169,10			
26	170,62	1	170,62			
27	170,80	1	170,80			
28	165,69	1	165,69	2 707,67	2 709	1,33
	7 081,57			7 081,57	7 084,20	2,63

Metallanalyser

Analys har företagits med röntgenfluorescens. På grund av att guld har så stor specifik massa, påverkas analysresultatet av låga halter av andra ämnen så, att det inte är meningsfullt att gå mycket djupare i analysresultaten än vad som gjorts i nedanstående sammanfattning.

Guldet är, som konstaterades redan 1906, mycket rent. De enda element som förekommer i påtagliga mängder är silver och koppar.

Silverhalten är högst i ring 21 som innehåller mellan 3% och 4%. Fem ringar har en silverhalt på cirka 3%. Resten av materialet har silverhalter på cirka 2% eller lägre.

Kopparhalterna är ännu lägre. Tacka nr 2 gav det högsta värdet, 0,4%. Tre ringar innehåller 0,3%, sju ringar och tacka nr 1 uppmät-

tes till 0,2%. Resten av ringarna innehåller endast 0,1% koppar.

Vikter och metallsammansättningar

De två kedjorna uppvisade cirka 1 gram lägre vikt än då de undersöktes första gången, medan de övriga delarna av skatten uppvisade samma vikter. Ett gram rent guld har en volym på cirka fem hundra delars kubikcentimeter. Det är av samma storleksordning som ett par vattendroppar. Det förefaller därför inte orimligt att anta att de nu funna lägre vikterna beror på slitage i samband med hantering under de gångna 80 åren. Hantering av kedjorna medför att det mjuka rena guldet skaver mot annat mjukt guld på flera ställen.

Guldhalterna varierar mellan 96% och näs-

tan 100%, vilket motsvarar 23–24 karat. Den moderna analysen bekräftar i princip iakttagelserna från 1906 om de höga renheterna på guldets i alla delarna av skatten. Renat guld av detta slag kommer troligen från nedsmältning av solidi. Birgit Arrhenius (Arrhenius 1967) har framhållit solidi som värdefull källa för 23–24 karats guld till nordiskt guldsmede. Hon menar vidare att solidi var en uppskattad guldkälla för guldsmedesändamål i Norden. Detta skulle vara förklaringen till att intresset för solidi minskade i Norden, efter det att guldets finhet under kejsar Justinianus sänktes till 20–21 karat. Detta till skillnad från kontinenten där guld användes som betalningsmedel och inte enbart som råvara för hantverk.

Det guld som användes för prägling av solidi renades inte bara från oödlä metaller utan även från silver. Detta gjordes genom en typ av »cementering» som innebar upphettning av tunna silverhaltiga guldplåtar i kontakt med salt och pulveriserat tegel eller liknande. Temperaturen måste vara lägre än smältpunkten och upphettningen pågick under många timmar. De silver- och kopparhalter som finns i guldets i Timboholmsskatten är av de storleksordningar som kan förväntas efter rening av detta slag.

Valörer på betalningsguld

Den romerska libran var under många århundraden den dominerande grundläggande viktenheten. Denna enhet har i senare tid uppskattats till 327,43 gram (Ohlson 1986). Ibland kallas denna enhet numera för det »kanoniska pundet» (Herschend 1980). Vid tolkningen av det föreliggande materialet torde det därför vara lämpligt att utgå från följande hypotes: Den använda massenheten är av samma storleksordning som den romerska libran.

Det är dock så att den exakta storleken på »det romerska pundet» inte är något helt oomstritt. Vissa författare har velat göra gällande att pundets storlek har varierat, medan andra dessutom identifierar tre olika pund. I föreliggande arbete har valts att utgå från de tre pundenheter som diskuteras av Herschend (1987). Förutom det kanoniska pundet fanns »räknepundet», som var utgångspunkt för uppvägning av guld för prägling av mynt. Det motsvarar 322,3 gram. Dessutom användes ett annat

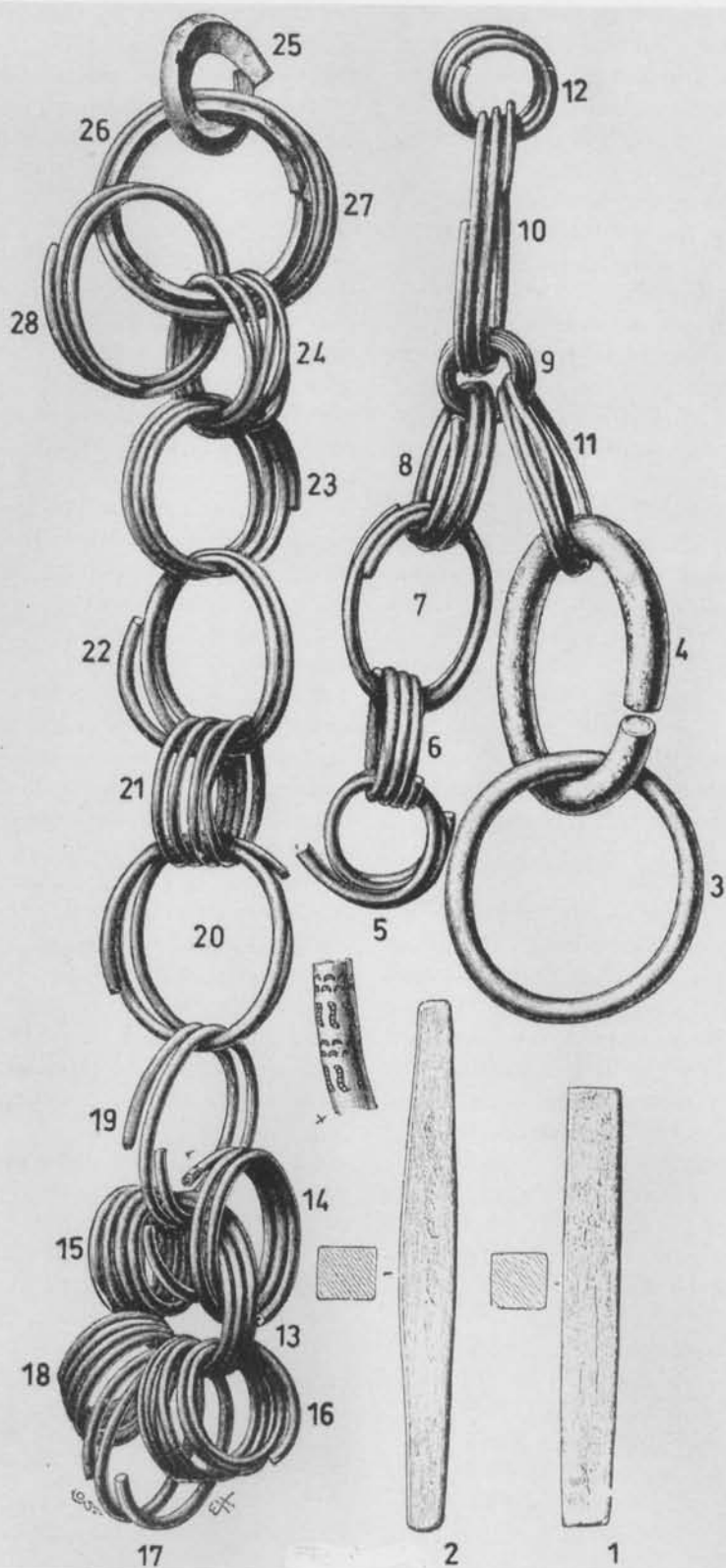
pund, »silverpundet» för uppvägning av silver och som motsvarar cirka 335,8 gram. Storleken av dessa pund förhåller sig som 24:25.

Det förefaller rimligt att utgå från att det under folkvandringstid, liksom senare, funnits lokala massenheter som något avvek från varandra. Vid uppvägning av stora värden i guld förefaller det troligt att man, i stora delar av det folkvandringstida Europa, använde de viktlikare, hexagior, som spreds genom romarriket. I Timboholmsskatten skulle man kunna tänka sig att olika delar av skatten eventuellt samlats från olika håll, och därför kunnat vara uppvägd, med användning av något olika viktenheter. Å andra sidan skulle det vara förvånande om ett så stort värde som skatten representerar, mättes upp i någon provinsial enhet. Därför valdes libran förmodligen i form av räknepundet, dvs. det pund på vilket det går 72 solidi, som utgångspunkt för måttstock. Den totala massan på Timboholmsskatten är 22,0 sådana pund.

När man betraktar de olika delarna i skatten finner man dock att de väger cirka 1/2, 1, 2 eller 3 pund, om man med pund betecknar en enhet på cirka 336 gram istället för 322 gram. Detta förhållande skulle kunna tyda på att skatten är uppvägd med utgångspunkt från silverpundet och inte det i romarriket, för guld, brukliga räknepundet. Med denna tolkning är guldets uppdelat i tackor på 3 pund, solida ringar med runt tvärsnitt på 1 och 2 pund (tvåpundsringen är öppen) och spiralformade ringar eller (i ett fall) en enkel ring med kvadratisk tvärsnitt på 1/2 pund. Detta antyder att utformningen av skattens delar visar »valören» på guldstyckena.

När man betraktar uppbyggnaden av den största kedjan, så finner man att den i ena änden har en ring med fem andra påsatta, som på en nyckelknippa. I andra änden sitter tre ringar på en dubbel ring, en av dessa går dessutom igenom en av de andra och på denna sitter ytterligare en ring och därefter resten av kedjan. Den långa kedjan kan ses som två trepundsenheter sammanhållna av två pund (i form av fyra halvpundare). Den är alltså på $3+2+3=8$ pund.

Den mindre kedjan består av en spiral med liten radie på vilken sitter tre ringar. Till en av

dessa är fäst tre pund i form av två- och enpundsringarna ihopkopplade. Till de två övriga är kopplade en respektive tre ringar. Den väger alltså $1+2+3+1=7$ pund.

Uppbyggnaderna av kedjorna antyder alltså en konsekvent genomförd struktur på kedjorna för att man lätt skulle kunna överblicka storleken av kapitalet. Det förekommer i skatten ringar som kan betecknas som halvpundare, enpundare och tvåpundare. Dessutom finns två tackor på vardera tre pund. Reglerna för att avläsa värden är alltså:

- Halvpundaren är nyckelringsliknande eller enkel med fyrkantigt tvärsnitt.
- Enpundaren är utformad som en sluten ring med runt tvärsnitt.
- Tvåpundaren är utformad som en öppen ring med runt tvärsnitt.
- Trepundarna är utformade som tackor med kvadratisk tvärsnitt.
- Lägre valörer kunde länkas ihop till högre valörer i form av en kedja med ansamlingar av flera ringar i en.

Viktenheter från tolkning av tackornas vikter

Den använda viktenheten eller viktenheterna för guldets var större än guldpundet. De två tackorna antyder kanske två olika pundenheter. Den tyngre som är lätt avsmalnande i båda ändar skulle då motsvara en enhet på 340,8 gram och den mindre jämntjocka en enhet på 329,9 gram. Detta motsvarar halvpund på 170,4 och 165,0 gram.

En annan tolkning kan vara, att man inte har brytt sig om att finjustera vikterna på varje tacka eller ring utan att man sett till att de genomgående inte varit för låga och sedan justerat totalvikten, genom att skava av litet på någon eller några »matchande» delar av skatten. Denna tolkning leder till hypotesen att skatten är uppvägd utgående från en viktenhet, som är praktiskt taget identisk med silverpundet. Den lättare tackan väger nämligen 2,95 silverpund och den tyngre 3,05 silverpund. Andelen guld i form av tackor blir därför 6,00 silverpund. Räknat som guldpund blir det 6,25.

Gör man samma beräkning för de största guldringarna får man att de i silverpund väger 1,02 respektive 2,01 dvs. totalt 3,03 pund. I guldpund väger de totalt 3,17. I silverpund räknat motsvarar de största ringarna nästan precis ett respektive två pund.

Låt oss nu betrakta halvpundsringarna. Om vi anger deras vikter uttryckt i silverpund finner vi att 17 ringar väger drygt ett halvt silverpund. Överskottsvikterna varierar från nästan ingenting till nästan 5 romerska scripuli. – Eftersom det går 288 scripuli på ett pund, innebär det att »rågen» är mindre än 3,5% i uppvägningen. Här har valts att uttrycka noggrannheten i vägningen i romerska scripuli, eftersom det torde storleksordningsmässigt vara ett lämpligt mått på hur »skrupulöst» man vägt under folkvandringstid.

De 6 lättaste halvpundsringarna är 1, 1, 2, 2, 6 respektive 11 scripuli lättare än ett halvt silverpund. Den ring som är 11 scripuli lättare kommenterades av Arne vid beskrivningen med noteringen att ändarna såg något avnupna ut. Tillsammans väger de 24 halvpundsringarna 12,06 silverpund. – Det är en avvikelse på endast 0,5% från det silverpund som framräknats på grundval av de publikationer i dessa frågor som gjorts av Herschend.

De här gjorda iakttagelserna tyder alltså på att de element som skatten är uppbyggd av har tillverkats för att motsvara storheter uttryckta i halva eller hela pund av en storlek som ligger nära silverpundet. Om man skulle antaga att skatten representerar exakt 21 pund skulle detta pund motsvara 337,3 gram.

Nu bör man väl inte diskutera en gulds katt i Västergötland endast utgående från det romerska viktsystemet. I Norden vägde man guld i mark och ören. Ett öre motsvarade i princip en romersk uncia, dvs. cirka 27 gram. På ett pund går 12 uns (eller öre); på en mark går det 8 öre. Det finns anledning att konstatera att vikterna på Timboholmsskattens delar inte på något sätt antyder att den räknats i mark. Indelningen skulle kanske snarare kunna antyda att man räknat i pund.

Solidi som utgångspunkt för uppmätning

Efter det att man konstaterat att ringarna och tackorna har vikter som motsvarar multipler av

Fig. 1. Timboholmsskatten. Teckning Olof Sörling. Skala 1:3. Efter *Forvännen* 1906. – The Timboholm hoard.

Tabell 2. Sammanställning av vikter och omräkningar till antal örtugar, respektive öre, per del. – Weight of each component of hoard converted to örtug and öre.

Nummer	Vikt 1992	Antal halva pund	Halv- punds- vikt i gram	Avvikelse från 1/2 silverpund, uttryckt i scripuli	Antal örtugar del	Antal öre/del
9	155,02	1	155,02	-11	16,6	5,55
21	160,85	1	160,85	-6	17,3	5,75
17	165,58	1	165,58	-2	17,8	5,92
28	165,69	1	165,69	-2	17,8	5,93
16	166,38	1	166,38	-1	17,9	5,95
8	166,90	1	166,90	-1	17,9	5,97
12	168,38	1	168,38	0	18,1	6,02
15	168,45	1	168,45	1	18,1	6,03
19	169,02	1	169,02	1	18,1	6,05
25	169,10	1	169,10	1	18,2	6,05
14	169,41	1	169,41	1	18,2	6,06
5	169,48	1	169,48	1	18,2	6,06
11	170,00	1	170,00	2	18,2	6,08
7	170,48	1	170,48	2	18,3	6,10
26	170,62	1	170,62	2	18,3	6,10
10	170,80	1	170,80	3	18,3	6,11
27	170,80	1	170,80	3	18,3	6,11
20	171,30	1	171,30	3	18,4	6,13
23	171,32	1	171,32	3	18,4	6,13
13	171,51	1	171,51	3	18,4	6,14
6	171,60	1	171,60	3	18,4	6,14
24	171,66	1	171,66	3	18,4	6,14
18	172,60	1	172,60	4	18,5	6,18
22	173,38	1	173,38	5	18,6	6,20
3	342,52	2			36,8	12,25
4	676,54	4			72,6	24,21
1	989,68	6			106,2	35,41
2	1 022,50	6			109,7	36,58

ungefär ett halvt romerskt pund uppkommer frågan om hur man kan ha mätt upp en sådan mängd guld. Det kan ses som anmärkningsvärt att alla delar av skatten, utom en, motsvarar en mängd med råge jämfört med multipler av halva romerska pund. En enstaka ring har en vikt som ligger avsevärt under ett halvt pund.

I tabell 2 visas vikterna på Timboholmsskatens delar, sorterade i stigande vikt, samt omräknade till öre och örtugar. Av tabellen framgår att de så framräknade halvpundsenheterna tycks anta värden, som samlar sig kring cirka 166, 169 och 171 gram. Dessutom finns två särskilt tunga ringar på 173 gram. Låt oss se hur många solidi som krävs för att få dessa vikter. Det visar sig att de fyra viktklasserna motsvarar cirka 37,5, 38, 38,5 och 39 solidi. Den näst lättaste ringen motsvarar 36 solidi. Den allra lät-

taste ser ut att vara avnytt i ändarna (Arne 1906), och motsvarar knappt 35 solidi.

Dessa iakttagelser gör det möjligt att formulera en rimlig hypotes för tolkning. Utgår man från att solidi är det troligaste utgångsmaterialet, så behöver man ju inte väga för att mäta upp mängden med ganska god precision. Man kan räkna. Är man dessutom medveten om att solidi inte alltid håller vikten så kan man kompensera för det. Det går 72 solidi på ett guld-pund och 75 på ett silverpund. Alltså skall man i princip räkna upp 36 solidi för att få ett halvt guld-pund eller 37,5 för att få ett halvt silver-pund.

Hur mycket väger då en genomsnittlig solidus? Herschend (1980) visar på sid. 220 ett histogram över vikten av 1310 solidi som präglats mellan 312 och 688 e. Kr. Av detta framgår att

det stora flertalet har vikter mellan cirka 4,38 och 4,48 gram. Endast ett relativt fåtal ligger under 4,25 eller över 4,50 gram. Antalet underviktiga mynt är betydligt större än antalet överviktiga. Medelvärdet av ocirkulerade solidi har uppmätts till 4,476 gram (Herschend 1991). Måttligt slitna mynt torde som mest ha vägt några centigram över 4,4 gram när de nådde Norden under folkvandringstid. Det är rimligt att anta att man som kompensation för förslitning lagt till något helt eller halvt mynt per halvpund extra, vid uppräknigen om man har slitna mynt. En tolkning av det antal solidi per halvpund och medelvikt för dessa, som kunde ha använts för att tillverka delarna i Timboholmsskatten framgår av tabell 2.

Tolkningen är naturligtvis inte entydig. Antagandet om tillsats av en halv solidus mer eller mindre, motsvarar en skillnad på 0,06 gram i den framräknade medelvikten på vad medelvikten för de använda solidusmynten var. – En ring som väger 169 gram kan vara gjord av 38 solidi med en medelvikt av 4,45 gram eller 38 1/2 solidi med en medelvikt av 4,39 gram.

En alternativ tolkning av att de flesta ringarna är överviktiga är att man velat ha säkerhetsmarginal för att ringarna skulle vara tillräckligt lödiga. I både Beowulf och Eddan nämns på flera ställen guldringar på ett sådant sätt att de framhäver makt och värdighet hos kungen. Ringarna gavs även som ytterst hedrande belöningar både hela och förmodligen även i delar. Höga mäns storhet och generositet understryks genom epitet som ringbrytare, vilket förekommer flera gånger i Beowulf och även i t. ex. Fafnerskvida och Oddrunargråt. En hjälte kan visa sin tacksamhet genom att, som i Beowulf rad 2101, säga: »Med hamrat guld vart jag herrligt lönad av skyldungars drott.» Guld omnämns många gånger i Beowulfskvådet, ja faktiskt så ofta som på ett femtiotal ställen på de 31 182 raderna. Guld är följeslagare till makt, ära och storhet. Guldringar utdelas som belöningar. Av detta skäl kan det ha varit skäl att se till att man hade litet säkerhetsmarginal, så att en gåva inte senare befinns vara underhållig.

En något för hög lödighet kunde därför vara en god garanti för att gåvan aldrig skulle komma att kunna förknippas med falskhet. I

många sagor och myter förekommer ringar av olika slag med magiska krafter och även svekfulla ringar. Guld har alltid förknippats med både det snåla och svekfulla likaväl som det välvilliga och generösa. Fafner vaktar snål och mäktigt sitt guld, som vunnits med svek och snålhet i flera led. Vid viktiga affärer som erläggande av mansbot fanns verkligen inget utrymme för prutmán. Den ödesdigra ringen Andvaranaut måste till sist läggas på utterskinnet för att täcka beloppet fullt ut, som det beskrivs i Reginsmal. Till och med asar måste betala mansbot under dödshot: »Gåvor gav du, fast godvilligt ej, sällan med sveklöst sinne. Livet skulle ni lämnat här om i förväg falskhet jag fruktat.»

Det förefaller rimligt att anta att Eddan åter speglar de stränga krav som gällde vid gäldande av skulder som skulle betalas i guld. Kravet på gäldande av tillräcklig mängd guld enligt lag eller påbud var oeftergivligt. En viss liten råge vid uppvägningen borde ha setts som ett tecken på välvilja för framtiden i samband med att skulden betalades. Även detta torde Reginsmal kanske kunnat antyda.

En hopräkning av Timboholmsskattens delar visar att den tillsammans utgör 21 pund i delar av 1/2, 1, 2 och 3. Den vikt på pundet, som fås genom att dividera skattens totala vikt år 1906 med 21, blir 337,3 gram. Detta värde är 0,5% högre än vad som motsvarar vikten av ett silverpund om det beräknas som $322,3 \times (25/24) = 335,7$ enligt Herschend.

Timboholmsskattens värde

För bedömning av tolkningen av uppvägningen och viktmåttet finns det anledning att försöka få ett begrepp om vilket värde som Timboholmsskatten representerade. Eftersom jag inte är rätt person att bedöma skatten i en arkeologisk kontext har jag valt att utgå från den kontext som ges av Brøgger (1921).

Brøgger diskuterar folkvandringstida ringar i samband med de stadganden om mansböter, som finns i två gamla norska lagar: Gulatingslagen och Frostatingslagen. Mansbot stadgas i dessa lagar uttryckt i guldvärde, som vid gäldande räknades om till silver. Uttryckt i guldören värderades olika män på följande sätt enligt Brøggers tolkning: Kung – 72, jarl – 36,

lendermand - 18, odelbaaren - 9, bonde - 4 1/2, son till leysing - 3 och leysing - 11/2.

Ett pund motsvarar 12 öre. De två tackorna i Timboholmsskatten väger tillsammans 6 pund = 72 öre (vilket även är detsamma som 9 mark) och är alltså den mängd guld, som motsvarar en mansbot för en kung. De två stora ringarna motsvarar tillsammans mansbot för en jarl. Boten för en lendermand motsvarar tre halvpundsringar osv. Halvpundsringarna räcker alltså som mansböter för 8 lendermän eller dubbelt så många självägande bönder.

Vikterna på de enskilda delarna i skatten, och deras utformning, kan vara valda för att man lätt skulle överblicka vissa delbelopp. Med denna tolkning finns utrymme för att i utformningen av skatten ha kunnat uttrycka både delbelopp för identifierbara delskulder och kanske också hur bidrag till betalningen kom från mer än ett håll.

Var Timboholmsskatten gälden för att skapa fred efter våldsamma och blodiga händelser? Kanske ett svagt minne om detta traderades i mer än tusen år och låg till grund för att gamla människor ansåg att det kunde medföra olycka att gräva i den kulle i vilken skatten hittades 1904? En gammal gumma uppges ha ansett att det var farligt att gå till stenröset där skatten hittades (*Västgöta Korrespondenten* 1950). Här om kan man väl bara spekulera.

Helt säkert är dock att man från Timboholmsskatten får en god uppgift om hur mycket ett öre motsvarade, nämligen 28,0 (\pm cirka 0,1) gram rent guld. Det kan möjligen ha nå-

gon mening att försöka åskådliggöra vilket köpvärde som skatten skulle ha representerat. Brøgger uppskattar handelsvärdet på 9 kilogram guld på 600-talet som 600 000 norska kronor år 1920. Om vi räknar detsamma i svenska kronor och räknar med det index som ges ut av Handelsbanken, skulle Timboholmsskatten på 600-talet varit värd 6 miljoner kronor i 1992 års penningvärde. Detta sätt att räkna bör dock ses som mycket tveksamt. Sju kilogram guld torde under folkvandringstid ha representerat en inte föraktlig del av den totala guldmängden i Norden.

Jag vill tacka J.-P. Lamm, F. Herschend och K. Andersson för stimulerande och värdefulla diskussioner.

Referenser

- Arrhenius, B. 1967. I rapporti Italo-Svedesi tra il 450 e il 600. *Alto Medioevo* 1. Venzia.
- Arne, T. J. 1906. Det stora guldfyndet från Skövde. *Fornvännen*, s. 92-95.
- Brøgger, A. W. 1921. *Ertog og øre. Den gamle norske vegt*. Skrifter utg. av Videnskabselskapet i Kristiania, 2:3.
- Eddasångerna*. Översättning Åke Ohlmarks, 1965 Stockholm.
- Herschend, F. 1980. Två studier i öländska guldfynd. *Tor* 18, s. 33-196 samt 195-294.
- 1987. Metrological Problems. *Tor* 21.
- 1991. Case-Study in Metrology: The Szikáncs Hoard, *Tor* 23.
- Ohlson, R. 1986. *Gamla Mått och Nya*, Stockholm.
- Västgöta Korrespondenten, Skövde Tidning, Fredagen den 25 aug. 1950, s. 1.